

העותרים:

פלוני, קטין, ו-25 אחרים

ע"י ב"כ עוה"ד טלי ניר ו/או דן יקיר ו/או אבנר פינצ'וק ו/
או מיכל פינצ'וק ו/או עאוני בנא ו/או באנה שגרי-בדארנה
ו/או שרון אברהם-ויס ו/או לילה מרגלית ו/או לימור
יהודה ו/או סוניה בולוס ו/או עודד פלר ו/או נסראת
דאקוואר

מהאגודה לזכויות האזרח בישראל

ת"ד 34510, ירושלים 91000

טל': 02-6521218; פקס: 02-6521219

- נ ג ד -

המשיבים: 1. עיריית ירושלים

כיכר ספרא 1, ירושלים 94141

2. משרד החינוך

רח' שבטי ישראל 34, ירושלים 91911

עתירה מנהלית

בית המשפט הנכבד מתבקש כדלקמן:

1. להורות למשיבים להסדיר את לימודי העותרים 1 עד 26 בבתי ספר של המשיבה 1 בירושלים המזרחית בשנת הלימודים הנוכחית תשס"ח.

2. להורות למשיבים להשלים את חומר הלימודים אשר העותרים מפסידים בימים אלו באמצעות מתן שיעורי השלמה בבית או בבית הספר.

3. אם יתברר כי המשיבים אינם מסוגלים להבטיח את לימודי העותרים 1 עד 26 בבתי ספר של המשיבה 1 בירושלים המזרחית, להורות למשיבים לשאת בעלות לימודיהם במוסדות חינוך אחרים.

בקשה לדיון דחוף

עניינה של עתירה זו בהסדרת לימודיהם של העותרים 1 עד 26 במוסדות חינוך ציבוריים בירושלים המזרחית.

העותרים הם ילדים בגילאי בית הספר, תושבי מזרח ירושלים, המבקשים ללמוד במוסדות החינוך של המשיבה 1. כל הניסיונות שעשו העותרים להסדיר את לימודיהם בבתי הספר עירוניים בירושלים – בעצמם ובסיוע האגודה לזכויות האזרח בישראל – העלו חרס.

הואיל ושנת הלימודים הנוכחית תשס"ח כבר החלה והואיל והילדים מושבתים מלימודים וזכותם לחינוך נפגעת באופן מתמשך, יש להסדיר את קליטתם במוסדות חינוך בירושלים באופן דחוף.

אשר על כן, מתבקש בית המשפט הנכבד לקבוע דיון דחוף בעתירה.

ואלה נימוקי העתירה

מבוא

עניינה של עתירה זו היא הפגיעה בזכות לחינוך של העותרים 1 עד 26 עקב הימנעותה של המשיבה 1 מרישום וקליטת העותרים ללימודים במוסדות חינוך שבתחומה.

העותרים 1 עד 26, הנמצאים בגיל לימוד חובה (להלן – הילדים או העותרים), מתגוררים בשכונות שונות במזרח ירושלים ומבקשים ללמוד במוסדות החינוך של המשיבה 1. לאור אוזלת ידם של המשיבים, ולמרות פניות חוזרות ונשנות של העותרים, עדיין לא נמצאה להם מסגרת חינוכית רשמית לשנת הלימודים הנוכחית תשס"ח.

אין מחלוקת בין הצדדים, כי הילדים זכאים ללימוד חינם בהתאם להוראות חוק לימוד חובה, התשי"ט – 1949. בתחילת שנת הלימודים הקודמת, בעקבות עתירה מנהלית דומה לעתירה זו שהוגשה לבית משפט זה, מיהרה מנהלת החינוך של עיריית ירושלים (להלן – מנח"י) למצוא מקומות לימוד עבור הילדים העותרים. אולם, השנה התקשתה מנח"י, על אף בקשות חוזרות ונשנות מצד הורי העותרים ובאת כוחם, למצוא לילדים מסגרות חינוכיות לאור מצוקת כיתות הלימוד הקיימת בירושלים המזרחית. המשיב 2 נמנע מלהפעיל את סמכותו על מנח"י על מנת שזו תקדם פתרון ללימודי העותרים.

מצוקת מבני החינוך במזרח ירושלים ידועה למשיבים מזה שנים ארוכות והיא עומדת כיום על למעלה מ-1,300 כיתות לימוד. למרות דוחות ותוכניות רבות שהוכנו בנושא, לא מקדמים המשיבים באופן משמעותי את בנייתם של מבני חינוך חדשים בירושלים המזרחית מזה זמן רב. התוצאה היא שילדים רבים נאלצים לפנות למסגרות חינוך פרטיות, בירושלים ומחוצה לה, וחלקם נותרים ללא כל מסגרת חינוכית.

הצדדים לעתירה

1. העותר מס' 1, יליד 26.12.98, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ד'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית ספר מוכר שאינו רשמי, הגובה שכר לימוד מהורי התלמידים, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 2, יליד 12.8.00, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ב'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית ספר של אונר"א, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 3, יליד 20.3.97, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ה'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית ספר של אונר"א, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 4, יליד 20.4.00, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ב'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית ספר פרטי, הגובה שכר לימוד מהורי התלמידים, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 5, יליד 15.12.95, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ו'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר של הואקף, המרוחק ממקום מגוריו, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 6, יליד 4.6.00, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ב'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר של הואקף, המרוחק ממקום מגוריו, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותרת מס' 7, ילידת 14.12.98, תושבת ירושלים המזרחית, אמורה הייתה ללמוד השנה בכיתה ד', אולם היא עדיין יושבת בבית בציפייה להסדרת לימודיה.

העותר מס' 8, יליד 23.2.97, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ו'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר של הרשות הפלסטינית, המרוחק ממקום מגוריו, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותרת מס' 9, ילידת 20.3.01, תושבת ירושלים המזרחית, תלמידת כיתה ב'. לומדת כעת מחוסר ברירה בבית ספר פרטי, הגובה שכר לימוד מהורי התלמידים, אולם היא מבקשת להעבירה ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 10, ילידת 7.4.99, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ג'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית ספר פרטי, הגובה שכר לימוד מהורי התלמידים, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 11, ילידת 7.4.98, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ד'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית ספר פרטי, הגובה שכר לימוד מהורי התלמידים, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 12, ילידת 14.2.00, תושב ירושלים המזרחית, אמור היה ללמוד השנה בכיתה ב', אולם הוא עדיין ממתין בביתו בציפייה להסדרת לימודיו בבית ספר בירושלים.

העותר מס' 13, יליד 18.12.99, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ג'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר של אונר"א, במחנה הפליטים שועפאט, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 14, יליד 12.12.00, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ב'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר של אונר"א, במחנה הפליטים שועפאט, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותרת מס' 15, ילידת 9.12.90, תושבת ירושלים המזרחית, אמורה הייתה השנה ללמוד בכיתה יא', אולם היא עדיין יושבת בביתה בציפייה לקליטתה בבית ספר בירושלים.

העותר מס' 16, יליד 11.3.99, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ג'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר של הואקף, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 17, יליד 17.11.99, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ה'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר של הואקף, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 18, יליד 27.4.96, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ו'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר של הואקף, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 19, יליד 18.2.94, תושב ירושלים המזרחית, אמור היה ללמוד השנה בכיתה ט', אולם הוא עדיין ממתין בביתו בציפייה להסדרת לימודיו בבית ספר בירושלים.

העותר מס' 20, יליד 26.6.99, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ג'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית ספר פרטי, הגובה שכר לימוד מהורי התלמידים, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 21, יליד 15.5.96, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ו'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית ספר פרטי, הגובה שכר לימוד מהורי התלמידים, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 22, יליד 4.6.94, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ח'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית ספר הרשות הפלסטינית, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 23, יליד 4.7.00, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה א'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית ספר פרטי, הגובה שכר לימוד מהורי התלמידים, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 24, יליד 5.8.95, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ז'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית ספר הרשות הפלסטינית, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 25, יליד 20.10.97, תושב ירושלים המזרחית, אמור היה ללמוד השנה בכיתה ד', אולם הוא עדיין ממתין בביתו בציפייה להסדרת לימודיו בבית ספר בירושלים.

העותר מס' 26, יליד 26.11.95, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ו'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית ספר של אונר"א, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

2. המשיבה מס' 1 הינה הרשות המקומית, אשר העותרים רשומים במרשם האוכלוסין כתושביה ואשר אמורה לספק להם שירותי חינוך מכוח חוק לימוד חובה, התשי"ט – 1949.

המשיבה מס' 2 ממונה על ביצוע חוקי החינוך, ובכלל זה חוק לימוד חובה.

הרקע העובדתי

3. העותרים הם ילדים תושבי ירושלים המזרחית הזכאים ללימוד חינוך במוסדות החינוך של המשיבה 1. כפי שיפורט להלן, פנו הוריהם של כל אחד מן הילדים למוסדות חינוך במזרח ירושלים בניסיון לרשום את ילדיהם ללימודים לשנת הלימודים תשס"ח, אולם כל מאמציהם נכשלו. גם ניסיונותיה של האגודה לזכויות האזרח בישראל, שיפורטו להלן, להסדיר את לימודי הילדים עלו בתוהו.

העותר מס' 1

4. העותר מס' 1, תושב שכונת שועפאט, לומד כעת בכיתה ד' בבית הספר היסודי פורקאן, בית ספר מוכר שאינו רשמי בשכונת שועפאט, הגובה שכר לימוד גבוה עבור הלימודים בו.

5. בשנתיים האחרונות מנסה העותר לעבור ללימוד בבית ספר ציבורי של המשיבה 1. בשנה שעברה פנה אבי העותר לבית הספר היסודי לבנים בשועפאט, אך לא נמצא לבנו מקום. בהמשך, פנה למנח"י, בין היתר באמצעות האגודה לזכויות האזרח ועיר עמים, אך נתקל בתשובה שלילית, ועל כן המשיך העותר בלימודיו בבית ספר מוכר שאינו רשמי, הכרוכים כאמור בשכר לימוד גבוה.

6. לקראת שנת הלימודים הנוכחית, פנה שוב אבי העותר למנח"י, ומילא טופס העברה לבית ספר ציבורי. ואולם, פקידי מנח"י הודיעו לו בו במקום כי אין בנמצא עבורו מקום בבתי הספר העירוניים.

העתק טופס ההעברה מצ"ב ומסומן ע/1.

7. אשר על כן, וכדי שלא להיוותר ללא מסגרת חינוכית עם פתיחת שנת הלימודים, חזר העותר ללימוד בבית הספר בו למד קודם לכן, אולם הוא מבקש לעבור ללימוד בבית ספר עירוני בירושלים המזרחית.

עותרים מס' 2 ו-3

8. העותרים מס' 2 ו-3, תושבי שכונת שועאפט, לומדים כעת בבית הספר של אונר"א בואדי ג'וז, בכיתות ב' ו-ה' בהתאמה.

9. גם הם מנסים מזה זמן רב לעבור ללמוד בבית ספר ציבורי. כחודשיים לפני פתיחת שנת הלימודים תשס"ז ביקשו הורי העותרים מס' 2 ו-3 להעביר את ילדיהם ללימודים בבית ספר עירוני והחלו לתור אחר מסגרת חינוכית ציבורית באזור מגוריהם. למרות פניותיהם לבתי הספר ולמנח"י, בין היתר באמצעות האגודה לזכויות האזרח, לא נמצא לעותרים מקום לימוד בבית ספר עירוני. בלית ברירה, הם נרשמו ללימודים בבית הספר הפרטי אלמקדס בענאתא, הגובה שכר לימוד גבוה.

10. במהלך שנת הלימודים הקודמת ובתקופת הרישום לשנת הלימודים הנוכחית ניסו ההורים פעם נוספת לרשום את העותרים ללימודים בבית הספר היסודי העירוני בשכונת שועאפט וכן בבית הספר היסודי העירוני בעיסווייה, אולם מבתי הספר נמסר כי אין להם מקום עבור הילדים. על כן, פנה שוב אבי העותרים למנח"י ומילא עבורם טופסי העברה לבית ספר ציבורי. ואולם, פקידי מנח"י הודיעו לו טלפונית כי אין עבורם מקום בבתי הספר של המשיבה 1.

העתק טופסי ההעברה מצ"ב ומסומנים ע/2 וע/3.

11. אשר על כן, ועל מנת שלא להיוותר ללא מסגרת חינוכית עם פתיחת שנת הלימודים, נרשמו העותרים ללימודים בבית הספר של אונר"א, אולם הם מבקשים לעבור ללמוד בבית ספר עירוני בירושלים המזרחית.

העותר מס' 4

12. העותר מס' 4, תושב שכונת בית חנינא, למד בשנת הלימודים תשס"ז בלית ברירה בכיתה א' בבית הספר הפרטי שדיא אלורד על יד מחסום א-ראם, הגובה שכר לימוד גבוה מתלמידיו.

13. לקראת שנת הלימודים תשס"ז פנו הורי העותר לבתי ספר הקרובים למקום מגוריהם, בהם בית הספר היסודי בבית חנינא ובית הספר לבנים בשועאפט, בניסיון לרשום את בנם ללימודים. משני בתי הספר נמסר להורים כי אין בעבורו מקום. גם פנייה בשמו למנח"י, באמצעות האגודה לזכויות האזרח ועיר עמים, לא סייעה להסדרת לימודיו במערכת העירונית. על כן, החל העותר בלימודי כיתה א' בבית הספר הפרטי.

14. לקראת שנת הלימודים הנוכחית שבו ופנו הורי העותר למנח"י ומילאו טופס העברה לבית ספר ציבורי. ואולם, פקידי מנח"י הודיעו להם טלפונית כי אין בנמצא מקום בבית הספר של המשיבה 1.

העתק טופס ההעברה מצ"ב ומסומן ע/4.

15. אשר על כן, ועל מנת שלא להיוותר ללא מסגרת חינוכית עם פתיחת שנת הלימודים, חזר העותר לבית הספר בו למד קודם לכן, אולם הוא מבקש לעבור ללמוד בבית ספר עירוני בירושלים המזרחית.

העותרים מס' 5 ו-6

16. העותרים מס' 5 ו-6, תושבי שכונת שועפאט, לומדים כעת בבית הספר של הואקף בא-ראם, מחוץ לגבולותיה המוניציפאליים של ירושלים, בכיתות ו' ו-ב' בהתאמה.

17. כבר במחצית השנייה של שנת הלימודים הקודמת ביקשו הורי העותרים להעבירם ללימודים בבית הספר ציבורי ולשם כך פנו לבתי הספר היסודיים לבנים בשועפאט ובבית חנינא. הם נענו כי לא ניתן לבצע את העברת העותרים באמצע שנת הלימודים. לקראת סיום שנת הלימודים פנו שוב הורי העותרים לבתי הספר הללו בבקשה לרשום את ילדיהם ונענו כי אין מקום. על כן, פנו העותרים למנח"י ומילאו עבורם טופסי העברה לבית ספר ציבורי.

העתק טופסי ההעברה מצ"ב ומסומנים ע/5 וע/6.

18. לאחרונה קיבלו ההורים מכתבים ממנח"י, הנושאים את התאריך 10/07/07, בהם נאמר שלא נמצא מקום לילדים במערכת החינוך העירונית.

העתק מכתבי מנח"י ותרגום לא רשמי שלהם לדוגמא מצ"ב ומסומנים ע/7 וע/8.

19. אשר על כן, ועל מנת שלא להיוותר ללא מסגרת עם פתיחת שנת הלימודים, חזרו העותרים לבית הספר בא-ראם בו למדו קודם לכן. אולם, הואיל ובית הספר זה מצוי מעבר לגדר ההפרדה שנבנתה בירושלים, נאלצים העותרים לעבור במחסום א-ראם בדרכם לבית הספר ובחזרה ממנו. לשם כך, יוצאים הילדים מדי בוקר בשעה 6:30 מביתם, אך עד עתה הם עוכבו במחסום

באופן קבוע, כך שהגיעו לבית הספר רק בסביבות השעה 10:00 בבוקר. איחור זה אינו מקובל על בית הספר, ועל כן בחלק מן הימים העותרים כלל לא הורשו להיכנס ללימודים. העיכוב במחסום חוזר על עצמו גם בדרך חזרה מבית הספר שמתארכת אף היא למספר שעות מדי יום.

20. בנסיבות אלה, ברי כי מדובר בפתרון שאינו הגיוני ואינו מעשי עבור העותרים, ועל כן הם מבקשים לעבור ללמוד בבית ספר עירוני בירושלים המזרחית.

העותרת מס' 7

21. העותרת מס' 7, אחותם של העותרים 5 ו-6, תושבת שכונת שועפאט, אמורה הייתה ללמוד השנה בכיתה ד', אולם היא עדיין אינה רשומה במסגרת חינוכית כלשהי.

22. העותרת למדה בשנת הלימודים הקודמת בבית הספר של הוואקף בא-ראם וגם אותה ניסו הורי העותרת להעביר ללימודים בבתי ספר ציבוריים בסביבת מקום מגוריהם במחצית השנייה של שנת הלימודים הקודמת. הם פנו לשם כך לבית הספר המקיף בשועפאט, אולם נענו כי לא ניתן להעבירה באמצע שנת הלימודים. על כן, הם חיכו לחופשת הקיץ, אולם גם אז נענו בשלילה. על כן, פנו ההורים למנח"י טלפונית ואחר כך בעצמם ומילאו עבודה טופס העברה.

העתק טופס ההעברה מצ"ב ומסומן ע/9.

23. לאחרונה קיבלו ההורים מכתב ממנח"י, הנושא את התאריך 10/07/07, בו נאמר שלא נמצא מקום לילדה במערכת החינוך העירונית.

העתק מכתב מנח"י מצ"ב ומסומן ע/10.

24. עד עתה ממתינה העותרת מס' 8 בביתה להסדרת לימודיה בבית ספר בירושלים המזרחית על מנת שתוכל להתחיל את לימודי כיתה ד'.

העותר מס' 8

25. העותר מס' 8, תושב שכונת השלום, לומד כעת בכיתה ו' בבית הספר של הרשות הפלסטינית בענאתא, מחוץ לגבולותיה המוניציפאליים של ירושלים.

26. הורי העותר פנו למנח"י מיד עם סיום שנת הלימודים הקודמת בבקשה להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בשכונת מגוריו. פקידת מנח"י לקחה את פרטיו אך לא מילאה עבורו טופס העברה.

27. לאחרונה קיבלו ההורים מכתב ממנח"י, הנושא את התאריך 10/07/07, בו נאמר שלא נמצא מקום לילד במערכת החינוך העירונית.

העתק מכתב מנח"י מצ"ב ומסומן ע/11.

28. אשר על כן, ועל מנת שלא להיוותר ללא מסגרת חינוכית עם פתיחת שנת הלימודים, שב העותר לבית הספר בו למד בשנים קודמות, אולם הוא מבקש לעבור ללמוד בבית ספר עירוני הקרוב למקום מגוריו בירושלים המזרחית.

העותרים מס' 9-11

29. העותרים מס' 9-11, תושבי שכונת השלום, אחיו של העותר מס' 8, לומדים כעת בכיתות ב', ג' ו-ד' בהתאמה בבית הספר הפרטי שירין בשכונת השלום, הגובה שכר לימוד גבוה מתלמידיו.

30. הורי העותרים פנו למנח"י מיד עם סיום שנת הלימודים הקודמת בבקשה להעבירם ללימודים בבית ספר ציבורי בשכונת מגוריהם. פקידת מנח"י לקחה את פרטי הילדים אך לא מילאה עבורם טופס העברה.

31. לאחרונה קיבלו ההורים מכתבים ממנח"י, הנושאים את התאריך 10/07/07, בהם נאמר שלא נמצא מקום לילדים במערכת החינוך העירונית.

העתק מכתבי מנח"י מצ"ב ומסומן ע/12, ע/13 וע/14.

32. אשר על כן, ועל מנת שלא להיוותר ללא מסגרת חינוכית בתחילת שנת הלימודים, חזרו העותרים ללמוד בבית הספר הפרטי בו למדו קודם לכן, אולם הם מבקשים לעבור ללמוד בבית ספר עירוני בירושלים המזרחית.

העותר מס' 12

33. העותר מס' 12, תושב שכונת א-טור, אמור היה ללמוד השנה בכיתה ב' לתלמידים עם צרכים מיוחדים, אולם הוא אינו רשום במסגרת חינוכית כלשהי.

34. בשנה שעברה למד העותר בבית ספר הפרטי אהל אלסונה בבית חנינא. השנה נבחן העותר על ידי ועדת שילוב של המשיבה 1 וזו קבעה כי עליו להשתלב בכיתה לתלמידים עם צרכים מיוחדים בבית ספר רגיל.

העתק החלטת ועדת השילוב של המשיבה 1 מיום 29.3.07 מצ"ב ומסומן ע/15.

35. בעקבות החלטה זו, סרב בית הספר, שבו למד העותר, לאפשר את המשך לימודיו בבית הספר, כיוון שאין בעבורו מסגרת מתאימה. גם בתי ספר אחרים אליהם פנו הורי העותר, בהם בית הספר הפרטי אל-עהד, סרבו לקבלו מסיבה דומה. על כן, פנו הורי העותר למשיבה 1 ביום 11.4.07 בבקשה לרשמו בבית ספר שמתאים עבורו ומילאו לשם כך טופס העברה.

העתק טופס ההעברה מצ"ב ומסומן ע/16.

36. לאחרונה קיבלו ההורים מכתב ממנח"י, הנושא את התאריך 10/07/07, בו נאמר שלא נמצא מקום לילד במערכת החינוך העירונית.

העתק מכתב מנח"י מצ"ב ומסומן ע/17.

37. עד עתה ממתין העותר בביתו להסדרת לימודיו בבית ספר בירושלים המזרחית על מנת שיוכל להתחיל את לימודי כיתה ב'.

העותרים מס' 13 ו-14

38. העותרים מס' 13 ו-14, תושבי מחנה הפליטים שועפאט, לומדים כעת בבית הספר של אונר"א במחנה הפליטים בכיתות ג' ו-ב' בהתאמה.

39. בשנת הלימודים הקודמת למדו העותרים בבית הספר הפרטי אל-פאקיה בשכונת שועפאט, הגובה שכר לימוד גבוה עבור הלימודים בו. על כן, ביקשה אמם של העותרים לרשום את הילדים בבתי ספר של העירייה מאז חודש אפריל השנה. היא פנתה לבתי ספר היסודיים בשכונת שועפאט ושכונת בית חנינא, אולם בכל בתי הספר סרבו לרשום את הילדים בנימוק שאין מקום עבורם. בתאריך 27/08/07 נודע לאם כי על מנת להעביר את הילדים לחינוך

העירוני עליה לפנות למשיבה 1, ועל כן היא פנתה מיידית למנח"י ומילאה טופסי העברה עבור ילדיה.

העתק טופסי ההעברה מצ"ב ומסומנים ע/18 וע/19.

40. כבר באותו יום נמסר לה בעל-פה שאין מקום עבור הילדים בבתי הספר העירוניים, ובתאריך 29.08.07 קיבלה האם תשובה בכתב ממנח"י שלא ניתן לקלוט את ילדיה בבית ספר עירוני.

העתקי מכתבי מנח"י מצ"ב ומסומנים ע/20 וע/21.

41. בלית ברירה, החלו השנה העותרים ללמוד בבית הספר היסודי של אונר"א במחנה הפליטים שועפאט, אולם הם סבורים כי רמתו אינה מתאימה להם. על כן, הם מבקשים לעבור ללמוד בבית ספר עירוני בירושלים המזרחית.

העותרת מס' 15

42. העותרת מס' 15, תושבת עיסויה, אמורה ללמוד השנה בכיתה י"א, אולם היא עדיין לא רשומה כרגע למסגרת חינוכית כלשהי.

43. בשנים קודמות למדה העותרת בבית הספר המוכר שאינו רשמי פורסאן בבית חנינא, הגובה שכר לימוד גבוה מתלמידיו. מטעמים כלכלים היא אינה יכולה להוסיף וללמוד בו השנה. בחודשים האחרונים ניסתה אמה של העותרת לרשום אותה ללימודים בכיתה י"א במספר בתי ספר עירוניים, בהם בית הספר מאמוניה בעיר העתיקה וכן בבית ספר של הוואקף בעיר העתיקה, אולם לא נמצא עבורה מקום לימודים. על כן, פנתה האם למנח"י ומילאה טופס העברה עבור העותרת. ואולם, נמסר לה בו במקום כי אין בנמצא מקום בבתי הספר של המשיבה 1 עבור בתה.

העתק טופס ההעברה מצ"ב ומסומן ע/22.

44. עד עתה ממתינה העותרת מס' 15 בביתה להסדרת לימודיה בבית ספר בירושלים המזרחית על מנת שתוכל להתחיל את לימודי כיתה י"א.

העותרים מס' 16-18

45. העותרים מס' 16-18, תושבי שכונת ראס חמיס, לומדים בבית הספר דאר אלאיתאם, בית ספר של הוואקף בעיר העתיקה, בכיתות ג', ה' ו-ו' בהתאמה.

46. בתחילת תקופת הרישום פנתה אמם של העותרים לבית הספר היסודי לבנים בשועפאט וביקשה לרשום את ילדיה. מבית הספר נמסר לה שהילדים הוכנסו לרשימת המתנה לשנת הלימודים תשס"ח. עם סיום שנת הלימודים הקודמת שבה האם לבית הספר על מנת לברר את מעמדם של ילדיה והפעם נמסר לה שלא יהיה בו מקום לימודים לילדים. על כן, פנתה האם למנח"י וביקשה לרשום את ילדיה ללימודים בבתי ספר עירוניים.

47. לאחרונה קיבלו העותרים מכתבים ממנח"י, הנושאים את התאריך 10/07/07, בהם נאמר שלא נמצאו להם מקומות לימוד לשנת הלימודים הנוכחית.

העתקי מכתבי מנח"י מצ"ב ומסומנים ע/23, ע/24 וע/25.

48. אשר על כן, על מנת שלא להיוותר ללא מסגרת חינוכית עם תחילת שנת הלימודים, שבו העותרים לבית הספר של הוואקף בו למדו קודם לכן, אולם הם מבקשים לעבור ללימוד בבית ספר עירוני בירושלים המזרחית.

העותר מס' 19

49. העותר מס' 19, תושב שכונת בית חנינא, אמור היה להתחיל את לימודיו בכיתה ט', אולם הוא עדיין אינו רשום במסגרת חינוכית כלשהי.

50. בשנה שעברה למד העותר בבית הספר המוכר שאינו רשמי חיאה בבית חנינא, בו מתקיימים הלימודים בכיתות א' עד ח'. עם סיום שנת הלימודים פנו הוריו לבתי הספר העירוניים שונים, בהם בית הספר התיכון איבן חלדון בבית חנינא ובית ספר המקיף לבנים בשועפאט, כדי לנסות ולרשום את בנם ללימודים בשנה הבאה, אולם הם נענו בשלילה. ביום 05/08/07 הם פנו למנח"י ומילאו טופס העברה עבור בנם, אולם נמסר להם בו במקום שאין מקום לבנם.

העתק טופס ההעברה מצ"ב ומסומן ע/26.

51. בהמשך הציעו פקידי המשיבה 1 להורים לרשום את הילד ללימודים בבית ספר בצור באהר, אבל מכיוון שבית ספר זה מרוחק מאוד ממגורי העותר, מרחק של 10-12 ק"מ, והעותר סובל מבעיות בריאותיות ומהקאות בנסיעות ארוכות, פתרון זה אינו מעשי עבורו.

52. עד עתה ממתין העותר בביתו להסדרת לימודיו בבית ספר בירושלים המזרחית על מנת שיוכל להתחיל את לימודי כיתה ט'.

העותרים מס' 20-21

53. העותרים מס' 20-21, תושבי שכונת השלום, לומדים כעת בבתי ספר פרטיים בענאתא, הגובים שכר לימוד גבוה מתלמידיהם: העותר 20 לומד בכיתה ג' בבית הספר אחבאב אלרחמן והעותרת 21 לומדת בכיתה ו' בבית הספר רודה חדיתה.

54. בחודש אפריל 2007, ניסו הוריהם של העותרים להעבירם ללימודים בבתי הספר העירוניים בשכונתם ולשם כך פנו אל בית הספר היסודי לבנים ובית הספר היסודי לבנות בשועפאט. מבית הספר לבנים נמסר להורים כי בנם הושם ברשימת המתנה ומבית הספר לבנות נמסר כי אין בו מקומות פנויים לתלמידות חדשות. בחודש יולי האחרון, מששבה האם לבית הספר היסודי לבנים, הודיעו לה כי לא ניתן יהיה לקלוט בו את בנה ללימודים השנה.

55. ביום 21.8.07 פנו ההורים למנח"י ומילאו טופסי העברה עבור ילדיהם. פקידי המשיבה 1 מסרו להם בו במקום שלא נראה שאפשר יהיה להסדיר את לימודי הילדים בבתי ספר עירוניים השנה.

העתק טופסי ההעברה מצ"ב ומסומנים ע/27 וע/28.

56. כשבוע לאחר מילוי טופס ההעברה, קיבלו ההודים גם הודיעה טלפונית ממנח"י שלא נמצא מקום לילדים.

57. בלית ברירה שבו העותרים ללימוד בבית הספר הפרטיים בענאתא, אולם לאור המעמסה הכלכלית הכבדה, הם מבקשים לעבור ללימוד בבית ספר עירוני בירושלים המזרחית.

העותר מס' 22

58. העותרים מס' 22, אחיהם של העותרים 20-21, תושב שכונת השלום, לומד כעת בכיתה ח' בבית הספר של הרשות הפלסטינית בענאתא.

59. לקראת סוף שנת הלימודים תשס"ה וכן לקראת סוף שנת הלימודים האחרונה ניסו הוריו של העותר להעבירו ללימודים בבתי הספר העירוניים בשכונתם ולשם כך פנו מספר פעמים לבית הספר המקיף בשועפאט ולבית ספר איבן חלדון בבית חנינא, אולם הם נדחו פעם אחר פעם. ביום 21.8.07 פנו ההורים למנח"י ומילאו טופס העברה עבור העותר.

העתק טופס ההעברה מצ"ב ומסומן ע/29.

60. פקידי המשיבה 1 מסרו להם בו במקום שלא נראה שאפשר יהיה להסדיר את לימודי העותר בבית ספר עירוני השנה. כשבוע לאחר מילוי הטופס הם גם קיבלו הודעה טלפונית ממנח"י שאין מקום לבנם במערכת החינוך העירונית.

61. בלית ברירה שב העותר ללמוד בבית הספר בענאתא, אולם הוא מבקש לעבור ללמוד בבית ספר עירוני בירושלים המזרחית.

העותרים מס' 23 ו-24

62. העותרים מס' 23 ו-24, בני דודם של העותרים 20-22, תושבי שכונת השלום, לומדים כעת בכיתה א' בבית הספר הפרטי אחבאב אלרחמן בענאתא, הגובה שכר לימוד גבוה, ובכיתה ז' בבית הספר של הרשות הפלסטינית בענאתא, בהתאמה.

63. הוריהם של העותרים פנו בשנה שעברה לבית הספר המקיף לבנים בשועפאט, בו לומדים בכיתות א' עד ח', בבקשה לרשום את שני הילדים ללימודים בבית הספר ונענו כי הילדים הושמו ברשימת המתנה.

64. בהמשך, ביום 21.8.07 פנו ההורים למנח"י ומילאו טופסי העברה עבור ילדיהם. פקידי המשיבה 1 מסרו להם בו במקום שלא נראה שאפשר יהיה להסדיר את לימודי הילדים בבתי ספר עירוניים השנה.

העתק טופסי ההעברה מצ"ב ומסומנים ע/30 וע/31.

65. בעקבות זאת, קיבלו ההורים הודעה טלפונית מהמשיבה 1 כי לא נמצא מקום לימודים לעותר מס' 24, אולם הוצע להם לרשום את העותר 23, תלמיד כיתה א', ללימודים בבית הספר היסודי בשועפאט. הואיל וההגעה לבית ספר זה כרוכה במעבר יומיומי במחסום ענאתא ואין בנמצא הסעות, סברו ההורים כי פתרון זה אינו מעשי לאור גילו הרך של הילד. ברי כי הדבר היה שונה לו היה נמצא מקום לימודים גם לאחיו הגדול.

66. על כן, בלית ברירה, לומדים כעת העותרים בבתי הספר בענאתא, אולם הם מבקשים לעבור ללמוד בבית ספר עירוני בירושלים המזרחית.

העותר מס' 25

67. העותר מס' 25, תושב שכונת שועפאט, אמור היה להתחיל את לימודיו בכיתה ד', אולם הוא עדיין אינו רשום במסגרת חינוכית כלשהי.

68. בשנה שעברה למד העותר בבית הספר בבית הספר הפרטי כאוכב בשכונת השלום, הגובה שר לימוד גבוה מתלמידיו. לאור המעמסה הכלכלית הכבדה, ביקשו הוריו להעבירו ללימודים בבית ספר עירוני ובחודשים האחרונים ניסתה אמו לרשום אותו ברוב בתי הספר בשכונת שועפאט ובית חנינא, אולם היא סורבה בכולם. האם סברה שתוכל לרשום את הילד עם תחילת שנת הלימודים החדשה, ולכן ניסתה שוב לרשום את הילד עם פתיחת שנת הלימודים בבתי הספר של שועפאט ובית חנינא, אולם גם הפעם הדבר לא צלח.

69. בשלב מאוחר יחסית התברר לאם שיש לפנות למנח"י על מנת להעביר את בנה ללימודים בבית ספר עירוני. משנדע לה הדבר, ביום 2.9.07, היא פנתה למנח"י ומילאה עבורו טופס העברה, אולם נמסר לה בו במקום שאין מקום עבור בנה כיוון שכל בתי הספר כבר מלאים בתלמידים.

העתק טופס ההעברה מצ"ב ומסומן ע/32.

70. ביום 05.09.07 גם קיבלה האם הודעה טלפונית ממנח"י שלא נמצא מקום לילד בבתי הספר של העירייה.

71. עד עתה ממתין העותר מס' 25 בביתו להסדרת לימודיו בבית ספר בירושלים המזרחית על מנת שיוכל להתחיל את לימודי כיתה ד'.

העותר מס' 26

72. העותר מס' 26, תושב שכונת ואדי ג'וז, לומד כעת בכיתה ו' בבית הספר של אונר"א בוואדי ג'וז, בו גם למד בשנה שעברה.

73. מאז חודש מאי השנה מנסה אמו של הילד לרשום את בנה ללימודים בכמה מבתי הספר העירוניים הקרובים למקום מגורי המשפחה. בין היתר, היא פנתה מדי חודש בחודשו לבית הספר עומרייה היסודי בעיר העתיקה ולבית הספר היסודי בא-טור, אולם בכל פעם נאמר לה שאין מקום וכי עדיף שהיא תשוב ותנסה בחודש הבא. האימא שבה לבתי הספר פעם אחר פעם, ללא הצלחה. בפעם האחרונה היא פנתה לבית הספר עומרייה ביום 20.08.07, אבל המנהל אמר לה שאין עדין מקום ושתחזור ביום 15.09.07, אולי עד אז יתפנה מקום של מישהו. ביום 30.08.07 פנתה האם למנח"י ומילאה טופס העברה עבור בנה.

העתק טופס ההעברה מצ"ב ומסומן ע/33.

74. ביום 5.9.07 קיבלה האם תשובה טלפונית ממנח"י שלא נמצאה מסגרת לילד.

75. בלית ברירה שב העותר ללמוד בבית הספר של אונר"א בו למד בשנה שעברה, אולם הוא מבקש לעבור ללמוד בבית ספר עירוני בירושלים המזרחית.

מיצוי הליכים

76. האגודה לזכויות האזרח בישראל, המייצגת את העותרים והשותפה בקואליציה לקידום החינוך הערבי-פלסטיני במזרח ירושלים, פנתה בתקופה האחרונה פעמים רבות, כמפורט להלן, למנח"י ולמשרד החינוך בבקשה להסדיר את לימודי הילדים במסגרות חינוכיות בירושלים המזרחית.

77. בימים 5.8.07 עד 5.9.07 פנתה האגודה לזכויות האזרח בישראל (להלן – האגודה) בשמונה מכתבים לסגנית מנהל מנח"י למגזר הערבי, גב' סוהיילה אבו גוש, בהם ביקשה את התערבותה הדחופה למציאת הסדר ללימודי ילדים תושבי מזרח ירושלים שלא נמצאה להם מסגרת חינוכית, בהם העותרים.

פרטי העותרים 1-4 הועלו במכתב מיום 5.8.07

- פרטי העותרים 5-7 הועלו במכתב מיום 16.8.07
 פרטי העותרים 8-11 הועלו במכתב מיום 21.8.07
 פרטי העותרים 20-24 הועלו במכתב מיום 26.8.07
 פרטי העותרים 12 ו-19 הועלו במכתב מיום 29.8.07
 פרטי העותרים 13-18 הועלו במכתב מיום 2.9.07
 פרטי העותרים 25-26 הועלו במכתב מיום 5.9.07

העתק הפניות מצ"ב ומסומנות ע/34 עד ע/40.

78. ביום 22.8.07 התקבלה תשובה ממשיבה 1, על פיה אין בנמצא מקום לקליטת שישה עשר התלמידים בשמם פנתה האגודה לזכויות האזרח בפניותיה מימים 5.8.07 ו-16.8.07, בשל המחסור הגדול בכיתות לימוד במזרח ירושלים והביקוש הרב ללימוד בבתי הספר העירוניים.

העתק תשובת גב' סוהילה אבו גוש, סגנית מנהל מנח"י, מצ"ב ומסומן ע/41.

79. הואיל ולא התקבלה תגובה נוספת מהמשיבה 1 לגבי יתר הילדים, שבה האגודה ופנתה אליה ביום 5.9.07 בבקשה להודיעה באשר לפעולות המשיבה 1 להסדרת לימודי הילדים.

העתק הפנייה לגב' אבו גוש מצ"ב ומסומן ע/42.

80. במקביל, פנתה האגודה למשיבה 2 בבקשה למלא את חובתה החוקית ולהתערב ולהפעיל את סמכותה כלפי המשיבה 1 על מנת להבטיח את מימוש זכותם החוקית של ילדי ירושלים המזרחית לחינוך חינם מהמדינה.

העתק הפנייה לד"ר איציק תומר, סמנכ"ל משרד החינוך וממונה על מנח"י, מיום 5.9.07 מצ"ב ומסומן ע/43.

81. עד למועד הגשת עתירה זו לא התקבלו תשובות נוספות כשלהן מהמשיבים.

82. יצוין כי בפתיחת שנת הלימודים הקודמת תשס"ז הוגשה עתירה דומה על ידי באת כוח העותרים בעתירה זו, בשמם של שלושה ילדים מירושלים המזרחית שלא נמצאו להם מקומות לימוד. בתוך זמן קצר ממועד הגשת העתירה מצאה המשיבה 1 מקומות לימוד עבור הילדים. בית משפט זה חייב את המשיבה 1 בהוצאות משפט ובשכר טרחת עורך דין עבור הגשת העתירה.

העתק פסק הדין מיום 15.12.07 מצ"ב ומסומן ע/44.

83. על מנת לנסות ולמנוע הגשת עתירה זו, פנו באת כוח העותרים וראש איחוד ועד ההורים של בתי הספר בירושלים המזרחית למשנה למנכ"ל מנח"י, גב' סוהילה אבו גוש, עוד לפני פתיחת שנת הלימודים בכתב ובפגישה משותפת שהתקיימה ביום 15.8.07. בפגישה פורטה בעייתם של הילדים העותרים וגב' אבו גוש התבקשה למצוא להם מקומות לימוד, שאחרת לא יהיה מנוס מפנייה לבית משפט זה.

המחסור במבני חינוך בירושלים המזרחית

84. מצוקת כיתות הלימוד במזרח ירושלים היא בעיה חריפה, הידועה מזה שנים רבות למשיבים. תוכנית אב למוסדות חינוך במזרח ירושלים, שהכין מכון ירושלים לחקר ישראל בהזמנת המשיבה 1 עוד בשנת 2002, הצביעה על מחסור של 1,322 כיתות בשנת 2005 ועל מחסור של 1,835 כיתות עד לשנת 2010.

העתק המלצות 'תוכנית אב למוסדות חינוך במזרח ירושלים' מצ"ב ומסומן ע/45.

85. המחסור החמור במבני חינוך מביא לדחיית פניותיהם של ילדים פלסטינים רבים המבקשים להירשם למערכת החינוך הציבורית בירושלים המזרחית. רק כמחצית הילדים הפלסטינים בעיר המזרחית, כ-39,400 מתוך כ-79,000 תלמידים, לומדים כיום במערכת החינוך העירונית. הוריהם של הילדים, שלא נמצא להם מקום בחינוך העירוני, נאלצים לשלוח את ילדיהם לבתי ספר פרטיים או לא רשמיים. בתי ספר אלה מופעלים על-ידי כנסיות, הוואקף, האו"ם ועל-ידי גורמים פלסטינים שונים והלימודים ברבים מהם עולים כסף רב. תלמידים רבים אינם רשומים באף אחת מהמסגרות הללו ומספרם מוערך בכ-9,000.

לפרטים:

- דו"ח הקואליציה לקידום החינוך הערבי פלסטיני במזרח ירושלים, 'השערורייה נמשכת: תמונת מצב על מערכת החינוך הערבי פלסטיני בירושלים המזרחית ערב פתיחת שנת הלימודים תשס"ח', ספטמבר 2007, מצ"ב ומסומן ע/46.

- דו"ח מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 'החינוך במזרח ירושלים', מיום 16.10.06, מצ"ב ומסומן ע/47.

86. המחסור במערכת החינוך הציבורית במזרח ירושלים הביא לגידול גבוה במספר הכיתות ובמספר התלמידים בחינוך המוכר שאינו רשמי, גידול שגבוה בהרבה מקצב הגידול בחינוך הרשמי. מספר התלמידים במוסדות מוכרים שאינם רשמיים עלה מ-1,544 תלמידים בשנת תשס"ב ל-17,279 תלמידים בשנת תשס"ז. למרות גידול זה, לא מתקיים פיקוח מקצועי, פדגוגי או אחר, של רשויות החינוך על המוסדות המוכרים שאינם רשמיים (לפרטים ראו בדוחות הנ"ל).

87. המחסור בכיתות מביא גם לכך שהמשיבה 1 משתמשת במבני מגורים שכורים כבתי ספר, ללא התאמתם לכך. על כן, הילדים שכן זוכים ללמוד במערכת החינוך העירונית, עושים זאת בכיתות שאינן אלא חדרי שינה צפופים, מקלטים ומבנים שאינם אמורים או ראויים לשמש להוראה. מצב זה מביא גם לצפיפות קשה בכיתות ולהנהגת "משמרת שנייה" של לימודים.

88. למרות המחסור החמור בכיתות לימוד בירושלים המזרחית, המשיבים עשו מעט מאוד על מנת להקטין מחסור זה, כפי שהתברר גם בדיון בבג"צ 5185/01 פאדי בדריה (קטין) ו-911 אח' נגד עיריית ירושלים. במהלך הדיון בעתירה, שהוגשה במאי 2001, הודיע משרד החינוך לבית המשפט העליון על הסכמתו לתקצב תוספת של 245 כיתות לימוד במזרח ירושלים בתוך ארבע שנים, ועיריית ירושלים התחייבה כי תקדם את ביצוען של התכניות. באוגוסט 2001 נתן בג"צ תוקף של פסק דין להתחייבות זו של הרשויות.

העתק פסק הדין החלקי בתיק 5185/01 פאדי בדריה (קטין) ו-911 אח' נגד עיריית ירושלים
מיום 29.08.01 מצ"ב ומסומן ע/48.

89. המשיבים לא מילאו אחר פסק דין זה ואחר ההתחייבויות שנתנו לבית המשפט העליון. על כן, בספטמבר 2005 שבו העותרים בבג"צ 5185/01 ופנו לבית המשפט העליון בבקשה להכרזת ביזיון בית משפט בידי הרשויות, עקב אי-מילוי התחייבויותיהן לפי פסק הדין.

90. בנובמבר 2005 החליטו שופטי בג"צ כי הרשויות לא עמדו בהתחייבותן בעניין תוספת כיתות הלימוד וכי בעיית היעדר כיתות הלימוד הלכה והחריפה מאז מתן פסק הדין החלקי. בג"צ קבע כי נוסף על מילוי ההתחייבות הקודמת, על המשיבה 1 לערוך סקר צרכים במערכת החינוך במזרח ירושלים כדי שיהיו בידי הרשויות נתונים עדכניים על מספר הילדים בגיל חינוך חובה במגזר הערבי בירושלים.

העתק החלטת בג"צ בתיק 5185/01 פאדי בדריה (קטין) ו-911 אח' נגד עיריית ירושלים מיום 16.11.05 מצ"ב ומסומן ע/49.

91. אלה שהמשיבים לא מילאו גם אחר החלטה זו, ובאוגוסט 2006 הוגשה הודעה נוספת מטעם העותרים לבית המשפט העליון, בה נטען שלא רק שהבעיה לא מצאה את פתרונה אלא שהיא הולכת ומחריפה.

92. כאשר התחדשו הדיונים בבג"צ זה במרץ 2007, הציגו נציגי המשיבים התחייבות נוספת לתכנית רב שנתית לבניית 400 כיתות לימוד: 80 כיתות מדי שנה במשך חמש שנים, כדי להדביק את קצב הגידול הטבעי של האוכלוסייה. בנוסף, התחייבו המשיבים לפעול לטיפול במחסור הקיים בכיתות לימוד במזרח ירושלים כחלק מהטיפול הכולל של הממשלה בנושא המחסור הארצי בכיתות לימוד במדינה.

העתק הודעת המשיבים מיום 1.3.07 מצ"ב ומסומן ע/50.

93. אלא שמאז ניתנה התחייבות זו לא חלה כל התקדמות בשטח ואף חלה נסיגה מההבטחה שניתנה. המשיבה 1 הצהירה על התחלת עבודת מטה אך העבודה כמעט ולא התקדמה בפועל. בנוסף, הוגשה לבג"צ באוגוסט 2007 הודעה מעדכנת מטעם המשיבים, בה הם חזרו בהם מההתחייבות לבנות כיתות לימוד נוספות להדבקת המחסור הקיים.

העתק הודעת המשיבים מיום 15.8.07 מצ"ב ומסומן ע/51.

94. מכל האמור לעיל, נוצר הרושם כי המשיבים אינם יושבים על המדוכה על מנת לפתור באופן אמיתי וענייני את המצוקה החמורה של מערכת החינוך בירושלים המזרחית. בעניינם של הילדים העותרים בעתירה זו, נראה כי המשיבים חיים בשלום עם העובדה כי מהילדים נמנעת האפשרות ללמוד, על אף הפרת החוק הברורה הכרוכה בכך. המשיבים אפילו אינם טורחים להשיב לפניות חוזרות ונישנות בעניין זה.

95. אשר על כן, לא היה מנוס מהגשת עתירה זו על מנת להבטיח את זכותם לחינוך של העותרים
1 עד 26.

הטיעון המשפטי

הזכות לחינוך

96. הזכות לקבל חינוך מעוגנת בחוקים שונים, בראשם חוק לימוד חובה, התשי"ט – 1949, וחוק זכויות התלמיד, תשס"א – 2000, הקובע בסעיף 3 כי "כל ילד ונער במדינת ישראל זכאי לחינוך בהתאם להוראות כל דין".

97. הזכות לחינוך אף הוכרה כזכות יסוד בפסיקה. בבג"צ 11163/03 **ועדת המעקב העליונה לענייני הערבים בישראל נ' ראש ממשלת ישראל** (טרם פורסם) נקבע כי "הזכות לחינוך היא זכות יסוד במשפטנו, זכות המוקנית לכל אדם", ובבג"צ 2599/00 **יתד – עמותת הורים לילדי תסמונת דאון נ' משרד החינוך**, פ"ד נו (5) 834, הבהיר בית המשפט העליון הבהר היטב את מעמדה היסודי של הזכות לחינוך בשיטת המשפט הישראלית:

"זכות היסוד לחינוך – יצירת החוק, המשפט הבינלאומי והפסיקה – עומדת על רגליה שלה, ללא קשר הכרחי לזכות לכבוד האדם הקבועה בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו" (שם, בעמ' 843).

לעניין מרכזיותה של הזכות לחינוך ראו גם: בג"צ 421/77 **ניר נ' המועצה המקומית באר-יעקב**, פ"ד לב(2) 253, 265; בג"צ 7374/01 **פלונית נ' מנכ"ל משרד החינוך הגב' רונית תירוש**, פ"ד נד(6) 529, 545; בג"צ 4363/00 **ועד פוריה עלית נ' שר החינוך**, פ"ד נו(4) 203, 215-213.

98. ובאשר לחשיבותה של הזכות לחינוך, נאמר בבג"צ 1554/95 **עמותת "שוחרי גיל"ת" ואח' נ' שר החינוך ואח'**, פ"ד, נ(3) 2, עמ' 22-23:

"החינוך הוא מכשיר חברתי אשר לא ניתן להפריז בחשיבותו. מדובר באחת הפונקציות החשובות ביותר של הממשלה והמדינה. החינוך הוא חיוני לקיומו של משטר דמוקרטי חופשי, חי ומתפקד. הוא מהווה יסוד הכרחי למימושו העצמי של כל אדם. הוא חיוני להצלחתו ולשגשוגו של כל פרט ופרט. הוא חיוני לקיומה של חברה, שבה חיים ופועלים אנשים המשפרים את רווחתם ותורמים, בתוך כך, לרווחתה של הקהילה כולה... החינוך הוא, בלי ספק, מכשיר חשוב בהבטחת זכויותיו וחירויותיו של כל פרט ופרט, ובמימושו של הזכויות הפוליטיות הבסיסיות הנתונות לו (...)."

99. הזכות היסודית לחינוך לכל מבוססת גם במשפט הבינלאומי, והוכרה באמנה הבינלאומית **בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות** (1966) ובאמנת האו"ם **בדבר זכויות הילד** (1989).

100. דגש מיוחד על הזכות לחינוך לכל ללא הפליה הושם באמנה הבינלאומית **בדבר ביעורן של כל הצורות של ההפליה הגזעית** (1965), שאושררה על ידי מדינת ישראל בשנת 1979. בסעיף 5

לאמנה נקבע, כי המדינות החברות באמנה מתחייבות "לאסור ולבער הפליה גזעית בכל צורותיה, ולערוב לזכותו של כל אדם, ללא הבחנה באשר לגזע, צבע, או מוצא לאומי או אתני, לשיוויון בפני החוק, בעיקר בהנאה מן הזכויות כדלקמן: ... (ה) (5) הזכות לחינוך ולהכשרה".

101. לפי גישות שונות, הזכות הבסיסית לחינוך מעוגנת אף במשפט הבינלאומי המנהגי, והיא כוללת, בין היתר, את הזכות לקבל חינוך ואת האיסור על הפליה בחינוך (ראו: "רובין" הזכות לחינוך" הוצאת נבו, 2002, ע"מ 187-189).

הזכות לחינוך חינוך

102. חוק לימוד חובה, התשי"ט - 1949 (להלן – החוק), שבא להבטיח חינוך חינוך חינוך, זמין ונגיש לכל ילד וילדה במדינת ישראל, קובע חובת לימוד חינוך מגיל חמש עד גיל שש עשרה וזכות להמשך לימודי תיכון חינוך עד גיל שמונה עשרה. החוק מטיל על משרד החינוך חובה לספק חינוך כאמור לכל הילדים במדינת ישראל.

103. על-פי סעיף 7(א) לחוק, המדינה אחראית על מתן חינוך חובה חינוך חינוך. על-פי סעיף 7(ב) לחוק, קיום מוסדות חינוך רשמיים למתן חינוך חובה חינוך לילדים בגיל לימוד חובה מוטל במשותף על המדינה ועל רשות החינוך המקומית, שהילדים מתגוררים בתחומה. על-פי סעיף 15 לחוק, משרד החינוך הוא הממונה על ביצוע החוק. על משרד החינוך לדאוג, אם כן, ליישום החוק בנוגע לילדי מזרח ירושלים.

104. גם במשפט הבינלאומי מעוגנת היטב הזכות לחינוך זמין חינוך. בסעיף 13 לאמנה הבינלאומית בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות (1966), שאותה אשררה מדינת ישראל בשנת 1991, נקבעה החובה לספק חינוך יסוד חובה חינוך זמין ונגיש לכל.

105. בדומה, גם בסעיף 28 לאמנת האו"ם בדבר זכויות הילד (1989), שאושררה על ידי מדינת ישראל בשנת 1991, נקבע, כי "המדינות החברות מכירות בזכותו של הילד לחינוך, ומתוך כוונה להשיג זכות זו בהדרגה ועל בסיס הזדמנות שווה: (א) ידאגו כי יהיה חינוך יסודי חובה חינוך לכל; (ד) ידאגו לכך כי מידע והדרכה חינוכיים ומקצועיים יהיו נתונים להשגה ונגישים לכל הילדים".

106. אשר על כן, במקרה דנן אין שום ספקות בדבר חובת המדינה להבטיח את הזכות לחינוך חינוך של ילדי מזרח ירושלים, הן מבחינת הדין הישראלי הפנימי והן מבחינת התחייבויותיה של מדינת ישראל במישור הבינלאומי.

107. אף בהתאם לדיני התפיסה הלוחמתית של המשפט הבינלאומי מחויבת ישראל להבטיח לימודים סדירים בירושלים המזרחית. הואיל ומאז 1967 מדינת ישראל היא הרשות היחידה והבלעדית השולטת בירושלים המזרחית, היא האחראית למלא את צורכי האוכלוסיה המתגוררת באזור זה. אחריות זו כוללת גם את החובה לספק חינוך לילדי מזרח ירושלים.

108. בפועל, המשיבים אינם טוענים ולא היו יכולים להישמע בטענה, כי הילדים אינם זכאים למסגרת לימודית מתאימה בהתאם להוראות החוק. כך, למשל, בהודעות לבג"צ מטעם המשיבים בתיק 5185/01 פאדי בדריה (קטין) ו-911 אח' נגד עיריית ירושלים לא הועלתה כטענה הזו. כל שפורט בהודעות הוא עדכון מטעם המשיבים בדבר התקדמות הטיפול בסוגית בינוי הכיתות במזרח ירושלים (ראה את ההודעות אשר צורפו מעלה).

109. הבעיתיות במקרה דנן היא שהמשיבים מפרים את החוק בגלוי וביודעין ופותרים את עניין הסדרת מקום לימודיהם של העותרים במשיכת כתפיים בלבד.

110. העותרים מודעים לכך כי במקצת המקרים המובאים בעתירה זו לא עמדו הורי הילדים בכללים הקבועים בתקנות לימוד חובה וחינוך ממלכתי (רישום), תשי"ט – 1959, לעניין מועדי הרישום. יחד עם זאת, כידוע, אי עמידה במועדי הרישום אינה יכולה להוות עילה למניעת לימודי הילדים במוסדות החינוך, כקבוע בסעיף 6(ו) לתקנות אלו.

111. אשר על כן, מתבקשת התערבותו הדחופה של בית משפט נכבד זה להורות למשיבים להסדיר לאתר את לימודיהם של העותרים בבתי ספר במזרח ירושלים.

הזכות לשיעורי השלמה

112. יסודיותה של הזכות לחינוך מחייבת כי במקרים בהם מפסידים התלמידים חומר לימודים מסיבות שאינן תלויות בהם, יינתנו להם שיעורי השלמה כדי להשלים את החסר. המחוקק הכיר בכך ביחס לילדים חולים בחוק חינוך חנם לילדים חולים, תשס"א – 2001, המחייב את משרד החינוך לתת שיעורי השלמה לילדים החולים במחלה ממושכת, בין אם בבית החולים או בבית התלמיד.

113. מצב כמו המצב אליו נקלעים ילדי ירושלים המזרחית לא נחזה על ידי המחוקק והוא אינו מוכר בפסיקתנו, אולם ברי כי ניתן להקיש מחיוב זה וממרכזיותה וחשיבותה של הזכות לחינוך את החובה להסדיר שיעורי השלמה כאשר הפסד חומר הלימודים נעשה בנסיבות שאינן תלויות

בתלמידים. במקרה זה, החובה אף מתעצמת לאור העובדה כי הרשויות הן שאחראיות להפסד הלימודים.

114. אשר על כן, מתבקשת התערבותו הדחופה של בית משפט נכבד זה להורות למשיבים להשלים את חומר הלימודים אשר העותרים מפסידים בימים אלו באמצעות מתן שיעורי השלמה בבית או בבית הספר.

הזכות למימון הלימודים בבית ספר פרטי

115. במקרים בהם לא ניתן להבטיח את לימודיו של ילד במוסד חינוך רשמי, קובע החוק בסעיף 6(ג) אפשרות להסדיר את לימודי הילד במוסד חינוך אחר, באמצעות צו של שר החינוך, כאשר אוצר המדינה הוא שנושא בנטל שכר הלימוד.

116. מאחר והמשיבים מתקשים להסדיר את לימודי העותרים במסגרות החינוך הרשמיות במזרח ירושלים, פתוחה לפנייהם דרך נוספת למילוי חובתם לספק חינוך לילדי מזרח ירושלים. המשיבים יכולים להסדיר את לימודי העותרים במוסדות חינוך אחרים, תוך נשיאת הנטל הכלכלי הכרוך בכך.

117. כך, למשל, ציווה בית המשפט העליון ב**פרשת פוריה**. באותה פרשה חייב בית הספר המוכר שאינו רשמי "ירח" את הורי ילדי פוריה בתשלום עבור לימודי ילדיהם. מכיוון שמשרד החינוך והמועצה האזורית הם שהפנו את ילדי פוריה לבית הספר "ירח" בהיעדר בית ספר רשמי בתחומי המועצה האזורית, קבעו השופטים כי על המדינה לשאת בנטל הכלכלי של לימודי הילדים בבית ספר "ירח" (בג"צ 4363/00 **ועד פוריה עלית נ' שר החינוך**, פ"ד נו(4) 203, 225):

"מכוח סעיף 6(ג) לחוק לימוד חובה חלה על אוצר המדינה חובת הנשיאה בשכר לימוד של תלמיד במוסד חינוך שאינו רשמי מקום שלא ניתן להבטיח לימודיו במוסד חינוך רשמי. מכוח סעיף 7(ב) לחוק זה קיום מוסדות רשמיים למתן חינוך חובה בתחום שיפוט של רשות מקומית מוטל על המדינה ועל רשות החינוך המקומית במשותף. סביר לומר כי מאחר שבמקרה שלפנינו אין בנמצא מוסדות חינוך על-יסודיים רשמיים במועצה האזורית, על המועצה כרשות חינוך מקומית להשתתף עם המדינה בעלות לימודיהם של התלמידים במוסד מוכר שאינו רשמי. מכאן, שיש במקרה זה להטיל על המועצה האזורית ועל המדינה במשותף על-פי הסדר ביניהן לשאת בעלות לימודיהם של תלמידי פוריה (ככל שהדבר נוגע

ללימודי החובה, להבדיל מלימודי הרשות), בדומה למצב שהיה מתקיים אילו נדרשו לקיים מוסד חינוך על-יסודי רשמי באזור".

118. בית המשפט הדגיש שם את חשיבות העברת הנטל הכלכלי של שכר הלימוד למדינה, במקום בו נאלצים ילדים ללמוד במוסד חינוך אחר בהיעדר מוסד לימוד רישמי זמין:

"מדיניות משרד החינוך מבקשת ליישם את הערך של חינוך חובה חינוך בדרך רחבה, מקיפה ושוויונית ככל הניתן. פועל יוצא מערך זה הוא שחרור תלמידים הזכאים לחינוך חובה חינוך מנטל כלכלי הכרוך בלימודיהם והטלת המעמסה הכלכלית הכרוכה בכך על המדינה. הפעלה שוויונית של ערך זה מצדיקה החלתו גם לגבי מוסד מוכר שאינו רשמי, לפחות ככל שמדובר בתלמידים הזכאים לחינוך חינוך הלומדים בו עקב הפנייה של רשויות החינוך ולא מבחירתם העצמית. הפירוש המעשי מכך הוא כי תלמידים כאלה פטורים גם במוסד זה מתשלום עבור תכנית היסוד, שהנטל למימונה רובץ על הרשויות הציבוריות, ושמורה להם זכות הבחירה באשר לתכניות הנוספות, המחייבות תשלום מיוחד".

119. גם בבג"צ 7374/01 פלונית נ' מנכ"ל משרד החינוך הגב' רונית תירוש, פ"ד נד(6) 529, -546-547, עמד בית המשפט על חובת המדינה להסדיר מערכות חינוך מתאימות לכל הילדים באשר הם:

"לחובה זו יש גם היבט אינדיווידואלי, המצריך לעתים מציאת פתרונות חינוך פרטניים לילדים אשר מסיבה זו או אחרת אינם יכולים להישאר במסגרת הלימוד שבה הם משולבים, ונדרשת חלופה ראויה כדי להבטיח את זכותם לחינוך הולם שיינתן להם חינוך. החוק המורה על מתן חינוך חובה חינוך לילדים מחייב בד בבד עם הקמת מערך חינוך כלל-ארצי גם מתן מענה למקרה הפרטי התובע הסדר מיוחד, כאשר השיבוץ למסגרת החינוך המקורית שוב אינו מתאים. חובת הרשות הציבורית לענות לצרכים המיוחדים של הפרט בהקשר זה עשויה גם לחייבה לעמוד בנטל המימון הכרוך בכך, במסגרת חובתה הכללית לקיים מערכת חינוך חובה חינוך במדינה".

120. באותה פרשה חייב בית המשפט העליון את משרד החינוך לשאת בעלות ההסעות ואגרות החוץ, שהיו כרוכות בהעסקת לימודיה של אחות של תלמיד, שהיה מעורב בארוע מיני, למוסד חינוכי ברשות מקומית אחרת. השופטים הדגישו שם את חובתה של המדינה להבטיח את הזכות ללימוד חינוך, גם כשמתבקשת חלופת מוסד לימודים המטילה נטל כלכלי על המדינה:

"כיום, לאור מעמדן המתחזק של הזכויות החברתיות, והזכות לחינוך בכללן, מתבקשת החלה רחבה של אחריות הרשות הציבורית להבטיח את זכות הפרט לחינוך חינם במובנו המלא והשלם של ערך זה (...). וכך הולכת וגוברת הנטייה במשפט לאכוף על הרשות הציבורית את מימושה ומיצויה של חובתה לספק חינוך חובה חינם תוך הגבלת הנטל הכלכלי המוטל על הורי התלמידים בקשר לכך."

121. במקרה דנן היעדרן של כיתות לימוד רבות במערכת החינוך הרשמי במזרח ירושלים וחוסר יכולתם המוכח של המשיבים להסדיר את לימודי העותרים במוסדות חינוך בירושלים, מחייבים פניה להסדר החוקי, המוכר היטב בשיטתנו, של נשיאת המדינה בנטל שכר הלימוד של הילדים בבתי ספר אחרים.

122. משום כך, אם יתברר כי המשיבים אינם מסוגלים להבטיח את לימודי העותרים בבתי ספר ציבוריים במזרח ירושלים, מתבקש בית המשפט הנכבד להורות למשיבים לשאת בעלות לימודיהם במוסדות חינוך אחרים.

אשר על כן מתבקש בית המשפט הנכבד ליתן צו כמבוקש בראש העתירה. כן מתבקש בית המשפט הנכבד לחייב את המשיבים בשכ"ט עו"ד ובהוצאות משפט.

10 בספטמבר 2007

טלי ניר, עו"ד

ב"כ

העותרים